

S. MARTINUS Ep. Dumiensis (ca 515 †580)

DE CORRECTIONE RUSTICORUM (post 572)

- 1590 13. Pro qua etiam causa, dum vidisset Deus miseros homines ita a diabolo et angelis eius malis inludi ut, obliviscentes creatorem suum, pro deo daemones adorarent, misit filium suum, id est Sapientiam et Verbum suum, ut illos ad cultum veri de diaboli errore reduceret. Et quia non poterat divinitas filii Dei ab hominibus videri, accepit carnem humanam ex utero Mariae virginis, non ex coniugio viri, sed ex Spiritu sancto conceptam. PLS
IV, 1399

M. A. CASSIODORUS (485/490 † ca 583)

HISTORIA TRIPARTITA (ante 555)

- 1591 Cap. II. [...] Etiam quidam aliorum prophetarum clare Christi generationem prophetaverunt, et illum sacrum ineffabilemque conceptum, et matrem post partum virginem permanentem, et genus, et patriam; alii vero passionem, et resurrectionem a mortuis, et ascensionem in coelos, et eventum singularum praesignaverunt rerum. PL
69, 884

IN PSALTERIUM EXPOSITIO

- 1592 Ps. VIII, 5. [...] *Aut filius hominis quoniam visitas eum?* Hac iam voce surgendum est, quia Dominum significat Salvatorem, qui non ut caeteri mortales ex duobus hominibus natus est, sed ex Spiritu sancto et beatæ Mariae semper virginis utero tamquam sponsus de glorioso thalamo processit.¹ PL
70, 76
- 1593 Ps. XVIII, 6. [...] *Et ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo, exsultavit ut gigas ad currendam viam.* Et ipse, Christum Dominum dicit, qui *tamquam sponsus* Ecclesiae suae, *processit de thalamo suo*, id est de utero virginali. Magna similitudine sacramentum eius incarnationis exposuit. Ob hoc enim de intacto utero processit dispositione mirabili, ut mundum Deitati reconcilians, Ecclesiam sibi sponsi caritate sociaret. Quapropter merito de Virgine natus est, qui Virgini erat sancta copulatione iungendus. Congruè namque *sponsus* a spondendo dicitur Christus, qui toties promissus est per prophetas.² PL
70, 139

¹ CCL XCVII, 92.

² CCL XCVII, 171.

● PLS IV, 1401.

- PL
70, 156 Ps. XXI, 10. *Quoniam tu es qui abstraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris meae. De ventre utique virginali, qui iam tunc ab originalis peccati vitio sequestratus, tamquam sponsus processit de thalamo.* Inde se dicit *abstractum*, unde humanitas tenebatur obnoxia. Sive illud accipiendum est, quoniam de utero matris iure se a Domino dicebat *abstractum*; ut ostenderet nativitatem illam dominica virtute perfectam; ne incredibilis videretur virginis partus, dum esset Domini operatione completus. Et ut declararet perfectam humanitatem, quam assumere atque monstrare dignatus est, ab initio vitae suae spem suam dicit in Domino posuisse. Verum hic quoque incomprehensibilis sanctitas, et singularis ostenditur magnitudo. Nam cui alii datum est divinitatem agnoscere, quem adhuc potuerant * ubera materna lactare? Incipiens ergo aetas dicebat, ad quod aliorum vix poterat pervenire maturitas. 1594
- *157 11. *In te iactatus sum ex utero; de ventre matris meae Deus meus es tu.* Ut homo ista locutus est. Nam cum se dicit *iactatum* in Domino, ostendit ab humana iniquitate se fuisse discretum. Quod autem sequitur: *Ex utero matris*, ad errorem pertinet synagogae, unde eum perfidia iudaeorum constat expulsum. Ceterum sine Deo non fuit nec ipsa conceptio. Nam sicut homo in iniquitatibus concipitur, sic in ipsa incarnationis origine Domini Christi, divina substantia humanitati iuncta atque adunata declaratur; sicut et ab angelo Mariae semper virgini prophetatum est: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: propterea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.*¹
- PL
70, 196 Ps. XXVII, 10. [...] Bene autem dixit: *Refloruit caro mea*, quia et primo floruit: quippe quae ex Virgine sine peccato tamquam pulcherrimi floris singulare decus emicuit, sicut Isaias dicit: *Et flos de radice eius ascendet.*² *Refloruit* ergo significat resurrexit: quasi in aethereas auras admirabili decore prorupit.³ 1595
- PL
70, 236 Ps. XXXIII, 8 Teth. [...] Vita enim nostra, quae revera Deus est, qui carnem sumptam ex Virgine Maria sibi univit, eamque propriam fecit, vivificatricem eam esse professus est; sicut ait in evangelio: *Amen, amen, dico vobis, nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis sanguinem eius, non habebitis in vobis vitam aeternam.*⁴ 1596
- PL
70, 509 Ps. LXXI, 6. *Et descendit sicut pluvia in vellus et sicut stillicidia stillantia super terram.* Hic ipsum mysterium gloriosae nativitatis exponitur. Nam Dominus ille virtutum ante cuius conspec-

¹ CCL XCVII, 194, 195; Lc. I, 35.

² Isa. XI, 1.

³ CCL XCVII, 246, 247.

⁴ Io. VI, 54; CCL XCVII, 297.

tum terra tremefacta concutitur, omnis creatura turbatur, cum non potest ullatenus sustineri, quando se mavult manifesta potestate cognosci, voluit leniter in utero virginali sine aliquo strepitu, tamquam *pluvia in vellus agnae descendere*; ut virtutem suam hinc magis ostenderet, si illam ineffabilem potentiam temperasset; sicut dicit apostolus: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudine hominum factus, et habitu inventus ut homo.*¹ Sed consideremus tantae rei qualis similitudo sit posita. *Vellera* lanae sunt ovium, quae sic aquam recipiunt, ut nulla divisione rumpantur, et iterum sic reddunt, ut in suis integritatibus perseverent. Audite, si qui adhuc estis increduli, et pudeat hoc de summa Divinitate non credere, quod videtis minimas creaturas indicare. Sequitur *et sicut stillicidia stillantia super terram*; scilicet quae in modum roris summa lenitate descendunt. Haec si pura mente consideres, haesitationem de partu Virginis non habebis. Illud enim ingens miraculum, ut sine aliqua dubitatione credi possit, exemplo duplici comprobavit. Hinc Ambrosius ille quaedam Ecclesiae candela mirabili fulgore lampavit, dicens:

Veni, Redemptor gentium,
Ostende partum Virginis,
Miretur omne saeculum,
Talis decet partus Deum.²

- 1598 Ps. LXXXV, 16. [...] Addidit, *et salvum fac filium ancillae tuae; ancillae* utique, quia de Maria semper virgine erat veraciter et proprie nasciturus; quae (sicut superius diximus) angelo sibi partum annuntiante, Domini se profitetur ancillam.³ PL
70, 617
- 1599 Ps. LXXXVIII, 27. [...] Sequitur: *et ego primogenitum ponam illum, excelsum prae regibus terrae*. Perscrutandum etiam nobis est, quare dixerit, *primogenitum*, quasi vero Pater sic genuerit substantialiter Filium, ut subsequeretur et alius. Sed hoc locutionis genus Scripturae divinae constat esse proprium; sicut est et illud in Evangelio de Ioseph et Maria, ubi ait: *Et non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum.*⁴ Numquid consequens erit, ut virgo semper Maria post Dominum Iesum Christum alterum pepe-

¹ Philip. II, 6-7.

² CCL XCVII, 651, 652.

³ CCL XCVII, 787.

⁴ Matth. I, 25.

risse credatur? Sed bene dicitur *Primogenitus*, quamvis solus probetur ex Patris substantia genitus.¹

PL
70, 915
*916

Ps. CXXII, 3. [...] Subiecit *donec misereatur nobis*, ut ostenderet, sive *feminas, sive masculos sub patientia debere beneficia divina perquirere et ei iugiter supplicare. Istud autem, *donec*, in Scripturis divinis homonymum est; interdum quippe significat aliquid temporaliter agi, interdum, semper. Temporaliter, ut est illud in psalmo centesimo nono: *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*² Semper autem significat, ut praesens psalmus declarat, *donec misereatur nobis*, quasi vero oculi nostri in manibus eius esse non debeant, etiam postquam nobis fuerit misertus. Tale est et illud Evangelii: *Non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum,*³ quam constat virum nullo tempore cognovisse. Quapropter, *donec* merito hic semper advertitur, quamvis temporaliter dictum esse videatur. Quod locutionis genus inter divinae propriae Scripturae enumerandum est.⁴

1600

S. GREGORIUS Antiochenus († 593)

HOMILIA IN SANCTA THEOPHANIA ⁵

PG
10, 1181

Homilia IV. [...] « Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς μέ; » Ἐγὼ γεννηθεὶς, τῆς γεννησάσης [ἄλ. γεννησαμένης] με μητρὸς τὴν στειρώσιν ἔλυσα· καὶ βρέφος ὢν ἔτι, γέγονα τῆς ἀφωνίας τοῦ πατρὸς μου ἰατρός, παρὰ σοῦ λαβὼν ἐκ παιδὸς τὴν χάριν τοῦ θαύματος. Σὺ δὲ τέχθεις ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, ὡς ἠθέλησας, καὶ ὡς σὺ μόνος ἐπίστασαι,

1601

PG
10, 1182

Homilia IV. [...] *Ego a te baptizari debeo, et tu venis ad me?*⁶ Ego natus, matris quae me peperit, sterilitatem solvi; et infans cum adhuc essem, taciturnitati patris mei medicinam adhibui, a te puer miraculi gratiam accipiens. Tu vero, ex Maria natus Virgine,

1601

¹ CCL XCVII, 812.

² Ps. CIX, 1.

³ Matth. I, 25.

⁴ CCL XCVII, 1157.

⁵ Exstat inter op. dubia S. Gregorii Thaum., sed *haud dubie* est Gregorii Antiocheni. Eadem Homilia inventa est ab A. Mai (latine tantum exarata) qui eam vindicavit suo auctori, scilicet Gregorio Antiocheno. Cf. *Monitum* in PG 88, 1865, et Lau. 157, 169.

⁶ Matth. III, 14.

• PL 70, 18, 39, 70, 78, 147, 160, 204, 248, 410, 417, 454, 467, 481, 506, 515, 541, 549, 584, 589, 616, 622, 695, 746, 792, 793, 796, 798, 816, 882, 899, 941, 983.